

Wstęp

Tom 18 serii *Z Badań Nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi* zawiera dziesięć artykułów - w tym sześć studiów i cztery opracowania o charakterze dokumentacyjnym. Począwszy od tego tomu - w miarę składania materiałów - zostaje wprowadzona rubryka „Komunikaty”, w której zamieszczane będą zwięzłe opracowania o treści informacyjnej, dotyczące warsztatu naukowego i kierunków prac badawczych w zakresie kultury książki.

Anna Kamler rozważa problem mecenatu indywidualnego i zbiorowego w zakresie rozwoju szkolnictwa świeckiego w Rzeczypospolitej, jaki wywołało w XVI wieku realne zapotrzebowanie społeczne na kadre wykwalifikowaną. Proces ten w konsekwencji sprzyjał rozwojowi bibliotek szkolnych i uczelnianych.

Jacek Puchalski podejmuje ważne zagadnienie określenia roli zagranicznych oficyn wydawniczych w dopełnianiu repertuaru wydawniczego oficyn polskich oraz problem roli poloników w europejskim życiu kulturalnym XVI wieku. W humanizmie, reformacji i kontrreformacji oraz w uwarunkowaniach politycznych upatruje Autor czynniki stanowiące płaszczyznę integracji środowiskowej - nie tylko określonego ośrodka intelektualnego, ale także na obszarze poszczególnych państw i całej Europy. W takim kontekście jest tu rozpatrywana problematyka publikacji poloników na obszarze niemieckojęzycznym, którego zasięg obejmuje tereny poza granicami Rzeczypospolitej.

Edward Różycki omawia problematykę rozwoju kultury książki w Kamieńcu Podolskim mieście-twierdzy na południowo-wschodnich kresach Rzeczypospolitej, zasiedlonym głównie przez Polaków, Rusinów i Ormian. Autor analizuje faktografię od XVI do XVIII wieku, dotyczącą księgozbiorów gromadzonych w środowisku duchownym i świeckim.

Jolanta M. Marszalska uszczegóławia faktografię dotyczącą dziejów „Biblioteki Sanguszkowskiej”, której początki należy wiązać z osobą wojewody witebskiego Szymona Samuela Sanguszki, zmarłego

w 1637 roku. Autorka obrazuje kształtowanie się i losy kolekcji oraz wymienia opracowujących zbiory archiwistów, bibliotekarzy i historyków.

Mikołaj Ochmański charakteryzuje krakowską i warszawską awangardę literacką, która rozwinęła swą działalność artystyczną w okresie dwudziestolecia międzywojennego (1919-1939), wykorzystując druk w propagowaniu sztuki nowoczesnej.

Ewa Kaźmierczak przedstawia wyniki analizy stanu organizacji opracowania, zabezpieczenia i udostępniania zbiorów starodručných w kilkunastu najliczniejszych polskich kolekcjach bibliotecznych.

Maria Cubrzyńska-Leonarczyk przedstawia obszerną informację dotyczącą zasobu germaników w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Przegląd chronologiczny i systematyczny zasobów starych druków, czasopism, zbiorów muzycznych, graficznych i kartograficznych, Autorka poprzedza zarysem historycznym kształtowania się księgozbioru Biblioteki.

Aneks zawiera wykaz katalogów bibliotecznych i archiwaliów oraz wybranych opracowań na temat warszawskiej Biblioteki Uniwersyteckiej.

Hanna Bojczuk opracowała informację faktograficzną na temat dziejów i księgozbioru Biblioteki Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w latach 1821-1944. Opracowanie to było pierwotnie przeznaczone do *Nowego Chwalewika* (zob. wyjaśnienie na stronie 8 wstępu do tomu 16 niniejszej serii), w którym zamieszczony zostanie tylko jego skrót.

Małgorzata Witkowska - na podstawie przeprowadzonych rozmów z pracownikami wybranych placówek kulturalnych w Warszawie oraz w oparciu o materiały opublikowane, dokonuje prezentacji kolekcji dokumentacji fotograficznej dotyczącej polskiego środowiska literackiego XX wieku, zgromadzonych w Bibliotece Narodowej, w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza i Bibliotece Domu Literatury.

W drugim ze swych artykułów Autorka omawia unikalną kolekcję Benedykta Jerzego Dorysa (1901-1990), która znajduje się w zbiorach specjalnych Biblioteki Narodowej. Opracowanie zawiera wykaz 265 sportretowanych postaci oraz przykłady zastosowanej w Bibliotece formy opisu katalogowego fotogramów.

Wykonujący skład komputerowy niniejszego wydawnictwa Bogdan Skarzyński, który jednocześnie wprowadza tę publikację do Internetu - opracował komunikat dotyczący nowych sposobów udostępniania dokumentów piśmienniczych.

Josef Wojakowski

1911
The first of the year
was a very successful one
and the business was
very good.

The second of the year
was also very successful
and the business was
very good.

The third of the year
was also very successful
and the business was
very good.

The fourth of the year
was also very successful
and the business was
very good.

The fifth of the year
was also very successful
and the business was
very good.

The sixth of the year
was also very successful
and the business was
very good.

Introduction

The 18 volume *Studies At Polish Historical Book Collection* contains ten articles, i. e. six comprehensive studies and four treatises relative to the records.

Beginning from this volume, as the materials will come, we start a section named „Report” which will contain some short information articles connected with scientific work in hand equipment and the directions of researches with regard to book culture.

Anna Kamler describes a problem of individual and collective patronage in relation to the development of secular education in sixteenth-century Poland. The patronage was the answer to the real social demand for qualified staff. As a result, this process was conducive to the development of school and university libraries.

Jacek Puchalski tries to define the role of foreign printing houses which supplemented Polish publishing choice and also describes the role of Polish historical documents in sixteenth-century European cultural life. In humanism, Reformation, counter-reformation and political conditions the author seeks factors which are the basis of environmental integration - not only in a given intellectual centre, but also on the territory of individual states and the whole Europe. In such a context he looks into a question of publication of Polish historical documents on German language territory also out of the borders of Poland.

Edward Różycki describes the problem of development of book culture in Kamieniec Podolski --- the town-fortress --- on the south-east of Polish Republic, settled mainly by Polish, east-Slav and Armenian people. The author analyses the sixteenth --- eighteenth century factography, which concerns the book collections gathered in secular and Church environment.

Jolanta M. Marszalska gives more details about the history of the „Sanguszko's Library” which was started from the voivode of Vitebsk Szymon Samuel Sanguszko, who died in 1637. The author shows how the collection of books had been rising and what happened to it later on.

The author also mentioned archivists, librarians and historians who described the collection scientifically.

Mikołaj Ochmański describes Cracow and Warsaw literary vanguard which developed its artistic activity during Poland's twenty years of independence after World War I (1919-1939) by using printing to popularise modern art.

Ewa Kaźmierczak shows us the results of analysis which concern working up, protecting and opening to the public the collection of old prints in some of most numerous of Polish book collections.

Maria Cubrzyńska-Leonarczyk gives a lot of information about the German historical documents collected in the Library of University of Warsaw. Chronological and sistematical review of old prints, magazines, musical, graphic and cartographic collections is proceeded by some historical information about rising of the Library's book collection. The appendix includes a list of the Library catalogues and archival materials and also selected studies about the Library.

Hanna Bojczuk collected some facts concerning the Library of Warsaw Doctor's Society 1821-1944. This study was first appropriated for the „*New Chwalewik*” (see: explanation p. 8 of „Introduction” to 16 volume of this series). There will be published only the summary.

Małgorzata Witkowska on the faith of discussions with the workers of selected cultural centres in Warsaw and also on the basis of chosen published materials, shows a collection of photography documents connected with Polish twentieth-century literary group, stored in the National Library, the Mickiewicz Museum of Literature and in the Library of the House of Literature.

In the second of her articles, the author depicts a unique collection of photo portraits made by a famous Polish artist Benedykt Jerzy Dorys (1901-1990). Those photos are a part of a special collection of the National Library. The study includes a list of names of 256 portraited people and some examples of a form of a bibliographic description of the photographs applied there.

Bogdan Skarżyński, who is responsible for computer setting and inserting this publication into Internet, worked up an official announcement about new ways of publishing documents.

Józef Wojakowski

translated by Hanna Pacek

1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

Introduction

Le volume 18 de *Recherches sur les Collections Historiques en Pologne* comprend dix articles dont six études et quatre études documentaires. Dès ce volume, et en fonction du matériel arrivé, on a établi la rubrique „Communications” où les courtes informations concernant les travaux en cours et les projets scientifiques sur la culture du livre trouveront place.

Anna Kamler étudie le problème du mécénat individuel et social en vue du développement de l'éducation laïque dans République de Pologne, qui en XVI s. a provoqué une réelle demande sociale du personnel qualifié. Ce processus a eu pour conséquence le développement des bibliothèques des écoles et des universitaires.

Jacek Puchalski soulève le problème important de préciser le rôle des maisons d'éditions étrangères dans le cadre de compléter le répertoire des maisons d'éditions polonaises ainsi que le problème du rôle des polonica dans la vie culturelle d'Europe au XVI s. Dans l'humanisme, la réforme, la contre-réforme et dans les conditions politiques l'auteur voit les facteurs de l'intégration des milieux sociaux non seulement d'un centre intellectuel précis, mais aussi dans les pays particuliers et dans l'Europe toute entière. Dans ce contexte, il examine le problème de la publication des polonica dans la zone germanophone, qui s'étend sur les terrains outre la République de Pologne.

Edward Różycki présente le problème du développement de la culture du livre à Kamieniec Podolski, cette ville – place-forte sur les frontières sud-est de la République de Pologne, où habitaient surtout les Polonais, les Russes et les Arméniens. L'auteur analyse la factographie du XVI au XVIII s. concernant les collections ramassées par les milieux des clergés et des laïques.

Jolanta M. Marszalska précise la factographie concernant l'histoire de la „Bibliothèque de Sanguszko”, dont les origines semblent être liés à Szymon Samuel Sanguszko, wojewoda de Witebsk, mort en 1637.

L'auteur décrit les commencements et le sort de la collection et énumère les archivistes, les bibliothécaires et les historiens qui s'en occupaient.

Mikołaj Ochmański caractérise les avant-gardes littéraires de Cracovie et de Varsovie qui ont développé son activité artistique entre les deux guerres (1919-1939) en utilisant les imprimeries comme le moyen pour propager l'art nouveau.

Ewa Kaźmierczak présente les résultats de l'analyse de l'état d'organisation, de conservation et de l'accession publique des collections des livres anciens dans une dizaine des plus riches collections des bibliothèques polonaises.

Maria Cubrzyńska-Leonarczyk présente une abondante information sur les germanica dans la Bibliothèque de l'Université de Varsovie. Une revue chronologique et systématique des vieux livres, les revues, la collection musicologique, les graphiques et les cartographiques est précédée par l'introduction consacrée à l'histoire du développement de cette collection.

Dans l'annexe on trouve la liste des catalogues de la bibliothèque et des archives ainsi que les travaux sur la Bibliothèque de l'Université.

Hanna Bojczuk a rédigé l'information factographique sur l'histoire et l'aujourd'hui de la collection de la Bibliothèque de l'Association Médicale de Varsovie pour les années 1821-1944. Cet article a du paraître dans „Nowy Chwalewik” (cf. explication dans le n. 16 de la présente série, p.8 de l'Introduction), mais il y sera seulement en résumé.

Małgorzata Witkowska présente la collection de la documentation photographique concernant le milieu du monde littéraire polonais du XX^{s.}, rassemblée dans la Bibliothèque Nationale, Le Musée de la Littérature d'Adam Mickiewicz et dans la Bibliothèque de la Maison de Littérature. Elle s'appuyait sur les interviews avec le personnel des certains de ces institutions à Varsovie ainsi que sur les publications.

Dans son deuxième article le même auteur se penche sur une collection unique des portraits photographiques d'un artiste éminent Benedykt Jerzy Dorys (1901-1990), rassemblés dans les collections spéciales de la Bibliothèque Nationale. Elle énumère 265 parmi les personnages de portrait et des exemples de la description dans le catalogue des photogrammes.

Bogdan Skarzyński qui a mit en page ce volume et le fait entrer dans Internet, a rédigé une communication sur les méthodes de la mise à la portée de la documentation écrite.

Józef Wojakowski

Traduit par Magdalena Kapelús

1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

Введение

Настоящий 18 том серии „Исследования по польским собраниям исторических книг” содержит 10 статей, в том числе шесть исследований и четыре работы документального характера. Начиная с настоящего тома, по мере подачи материалов, мы открываем колонну „Сообщения”, в которой будут публиковаться краткие сведения информационного характера, на тему научной лаборатории и направлений исследовательских работ относительно культуры книги.

Анна Камлер рассматривает проблему индивидуального и коллективного меценатства и, связанного с ними, развития светской системы образования в Речи Посполитой, вызванного в XIII веке настоящим общественным спросом на квалифицированные кадры. В результате эта ситуация способствовала развитию школьных и вузовских библиотек.

Яцек Пухальски обсуждает насущный вопрос, касающийся определения роли зарубежных книжных издательств, целью которых было пополнить издательское предложение польских издательств. Автор затрагивает также вопрос роли документов, касающихся Польши (на польском языке) в культурной жизни Европы XVI века. В гуманизме, реформации и контрреформации, а также в политической обстановке автор усматривает факторы, являющиеся базой для объединения среды - не только в данном интеллектуальном центре, но и на территории отдельных государств и Европы в целом. Именно в таком контексте здесь рассматривается проблема публикации документов на польском языке и касающихся Польши, на территории, на которой говорилось на немецком языке, также за границами Речи Посполитой.

Эдвард Ружицки занимается проблемой развития культуры книги в г. Каменец-Подольский - городе-крепости, расположенном на юго-востоке Речи Посполитой, заселенным, главным образом, поляками, восточными славянами и армянами. Автор

анализирует фактографию XVI - XVIII веков, относящуюся к коллекциям книг, собранных в духовной и мирской средах.

Иоланта М. Маршальска подробно описывает фактографию, связанную с историей судьбы „сангушковской библиотеки”, которой дал начало витебский воевода Шимон Самуэль Сангушко, умерший в 1637 году. Автор статьи пишет на тему формирования коллекции и ее дальнейшей судьбы, а также перечисляет архивистов, библиотекарей и историков, работающих над этой коллекцией.

Миколай Охманьски описывает варшавский и краковский литературные авангардизмы, развившие художественную деятельность в период „двадцатилетия” (1919 - 1939), используя печать для того, чтобы популяризировать современное искусство.

Ева Казьмерчак представляет результаты анализа, на каком этапе находится обработка, обеспечение и открытие доступа к коллекциям старопечатных книг в нескольких богатейших польских коллекциях.

Мария Цубжиньска-Леонарчик обширно описывает документы, касающиеся Германии (они на немецком языке), находящиеся в Библиотеке Варшавского университета. Хронологическому и статистическому обзору фонда старопечатных книг, журналов, а также музыкальных, графических и картографических фондов предшествует историческое описание формирования библиотечной коллекции.

Приложение содержит перечень библиотечных каталогов и архивных материалов, а также некоторых работ на тему Библиотеки Варшавского университета.

Ханна Бойчук составила фактографическую информацию относительно истории и судьбы Варшавского общества врачей за годы 1821 - 1944, а также собрания книг этого Общества. Эта статья была первоначально предназначена для „Нового Хвалевика” (см. объяснение на стр. 8 введения в 16 том настоящей серии), в котором она будет опубликована только в сокращении.

Малгожата Витковская, на основании проведенных бесед с работниками некоторых культурных центров в Варшаве, а также, опираясь на опубликованные раньше материалы, ука-

зывает коллекцию фактографических документов, касающихся польской литературы середины XX века, которые находятся в Национальной библиотеке, в Музее литературы им. А. Мицкевича, а также в Библиотеке Дома литературы.

Во второй статье того же автора описана уникальная коллекция фотографических портретов, сделанных замечательным польским артистом Бенедиктом Ежим Дорысом (1901- 1990), которая является частью специального фонда Национальной библиотеки.

В работе помещен список 265 лиц, находящихся на портретах, а также примеры примененной формы библиографического описания художественных фотографий.

Богдан Скаржиньски, выполняющий компьютерный набор настоящего издательства, который одновременно вводит эту публикацию в Интернет, подготовил информацию о новых способах публикации документов.

Joseph Wojakowski

Перевод Ханна Пацек